

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiae Doctoris Canonici Ecclesiae
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitv Ivcvndissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Cap. XX. Graues, varij, ac perennes morbi è Temulentia promanant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

hinc risus irreuerens nascitur, hinc libido flammatur, ut multo maiore temulentia eos vina perturbent, quorum oculos ac mentes inebriauerint, quam quorum membra prostrauerint. hæc Ambrosius commodè non minus, quam sanctè.

Age hic palum figo, turpes eiusmodi Cyclopes, temulentia deformati, ubiuis locorum, præcipuè in aulis principum, tibi occurrent. spectato eos ac detestator, ut æquum est, ac tu voles.

CAPVT XX.

Graues ac varij morbi è Temulentia promanant.

EST reuera infelicissimum hominum genus, quod ita Ebrietate præter omnem modum delectatur, ut ea nihil potius habeat, nihil antiquius in deliciis, hæc enim, ut animi grauissima detrimenta iam taceamus, tot mala, tot incommoda, tot pestes progignit corporibus, ut vel ob ea, si nil aliud noxæ sublateret, præcauenda, omnis vini vsus immoderatio, eiurandus foret. quid ni? venenum quoduis aut toxicum, annon fugis? annon detestaris? annon id facile eiuraris? est Ebrietas corporis toxicum, est sanitatis venenum. Et plus est quam toxicum, quam venenum. hæc enim præcognita reiciimus, abhorremus, repudiamus; Temulentiam usque adeò nociuam scimus, experti sumus, vsu docti sumus ut plures crapula perierint, quam gladio, non tamen respuimus, non dimittimus, non exhorrescimus. Et huiusmodi quidem *stultorum infinitus est numerus*, qui nec aliorum Exemplis imbuti, nec suo malo eruditi vel ferius cum Phrygibus tandem sapere velint.

Temulentia toxicum corporis humani.
Eccle. 37.

Eccle. 1.

Aiunt medici humani corporis firmitatè ac bonà habitudinè, in humorù adæquatione, & quadam quasi

Morbi po-
sissimum
frigidi exi-
stunt è Te-
mulentia.
Lib. de cau-
sis morbor.
cap. 3.

quasi cuiusdã harmoniã consonantia, atq; symme-
tria, præcipuè cerni; qua immoderato vini potu, vt
fieri secus haud possit, confusa atq; perturbata, quid
infortunii non timendum? quæ noxiã corporis af-
fectiones inde non generentur? ac frigidos præser-
tim morbos, inde suam ductare originem, Galenus
author est. Nã quemadmodũ, inquit ipse, vinum mo-
dicè sumptum, calorẽ auget naturalem: sic immodicè ob-
ruit, dissoluit, ac destruit; quia dum vinũ copiosè ebi-
bitũ, impetit sursum ac replet caput, crassissimas ex
vniuersis partibus corporis, secũ trahit, in cerebrũ
superfluitates, easq; frigidas nimiũ, cum aliorũ hu-
morũ qualitibus, inãqualissimè distemperat. hinc
omnium noxiarũ destillationum segetem ac mate-
riam subministrat. hinc oculorum vlcera, lippitudi-
nẽ, ophthalmiam, fœtentẽ anhelitum, dentes putri-
dos, genas pendulas, furiales somnos, apoplexiam,
morbum fonticũ, paralyfin, impetiginem ac leprã,
demumq; nodosam podagram, ebrietatis certissi-
mã pedissequam, existere, quotidiano docemur ex-
ercitio. Recenset eiusmodi morborum mōstra, hoc
versu, quasi colligato fasciculo, eximius Medicus
Georgius Pictorius, in Dialogo de Ebrietate:

*Ter quinos suffert casus, vacuando lagenas
Ebrius insanus, vel crapulosus iners.
Namq; illi accelerat dubia vertigine vertex
Obrepat fortis debilitas cerebri.
Illi discedunt sensus, geniusq; modestus;
Illi torquentur viscera; visus hebet.
Et titubant gressus; præcordia bile tumescunt;
Ac ratione carens ingluuiosus erit.
Perq; cutem sædus totam diffunditur humor,
Qui caussat sædam sordidulamq; lepram.*

Nasci-

Nascitur & turpis formoso pallor in ore,
 Herculeus morbus, mors inopina quoq;
 Tangit, & hunc Elephas crustosis ecce papillis,
 Atq; hydrops tristis, Gallia turpis item.
 Senuit in hunc magnus victa coxendice morbus,
 Qui viduat somno lectos amice suo.

Distinctim verò ac breuiter, per capita collectos, grauiores, qui temulentiam comitari plerumq; solent, ac suis ostensos rationibus, morbos, à clarissimo quodam Medico, hic appono, lector, tui causa, vt rem, quæ agitur, melius intelligas. Primò namq; scribit ille, *ἰεχορίς ἐν ἔξω hoc est bonum habitum dissoluit: vinum enim immoderatus sumptum, calorem eius naturalem, vel obtundit, vel resoluit, atq; debilitat, adeò vt facultatem amittat sanguificam, & aquosas humiditates, ὅδ ῥω ᾱ efficientes, pro sanguine gignat. Vel hepar ipsum, eum humoribus eius adurit, quam sanè rem, magna ex parte sequi solet, vel ἐλαφωτί ασίε, quæ est Arabum lepra, vel Mania. Deinde assidua fumorum è vino sublatione, bonam etiam cerebri constitutionem destruit: calidum quidem, phrenitidi aut mania: frigidum verò Epilepsia, lethargo, Apoplexia, aut Caro, Arabibus Subeth appellato, obnoxium reddens. Tertio loco neruorum imbecillitas, continuam vini perpotationem sequitur; atque inde sanè accidit, vt bibacibus & frequenter inebriari solitis, caput, manus, ac reliqua membra propè omnia tremula efficiantur. Quarto frigida neruis vitia, nempe conuulsionem, ac Paralysem adducit. Vbi enim immoderatus sumitur vinum, vt pote quod calidam habeat temperaturam, facillimè eos replere solet: talis siquidem natura promptè omnia subintrat, præsertim cum non admodum crassam substantiam habuerit. Ergo substantia vini*

E 5 copia,

Ioann. Curio lib. de conseruanda bona valetudine in precepta scholæ Salernitæ cap. 15.

copia, neruis hæc adfert mala: vinum etiam, frequenter in
 ventriculo acefcit, vnde non minimum leduntur nerui.
 Ex defectu præterea cõcoctionis, vinum sæpè cõuertitur,
 vel in crudas & aquofas humiditates, quib. laxati nerui
 diffoluuntur: vel in frigidos, crassos, & glutinosos succos,
 quibus iidem obstruuntur, aut distenduntur, aut contrahuntur.
 Quinto, Apoplexiã procreat, pituitoso enim, hoc est,
 frigido, crasso, lentoq; humore, què temporis tractu ge-
 nerat, adeò principalissimos cerebri ventriculos, vna vi-
 ce & cumulatim replet, vt subito omnes corporis parti-
 culæ, motu ac sensu destituantur. Sexto verò, repentina
 sæpè mortem affert: locis .n. respirationis, vini vel inde
 generatarũ humiditatu multitudine coarctatisq; vehe-
 menter, atq; impeditis, ebrius stertendo atq; dormiendo
 suffocatur. cõfirmat hæc omnia Galenus. Vinum, in-
 quiens, non semper animal calefacit, æquè vt nec oleum
 flammam accendit, tamen si aptissimũ est ignis nutrimentum,
 immò si exigua flamma & imbecilla, confertim multum
 oleum infundas, suffocabis eam, prorsusq; extingues
 potius, quàm augebis. Sic igitur & vinum, vbi plus bibi-
 tur, quàm vinci possit, tãtum abest, vt animal calefaciat, vt
 etiã frigidiora vitia gignat; quippe Apoplexia, & Para-
 plexia, & quæ græcè caros & comata vocamus, & ner-
 uorum resolutio, & comitiales morbi, & conuulsiones,
 immodicum vini potum comitantur; quorũ vnumquodq;
 frigidum est vitium. hæc medicorum ille coriphæus,
 quibus omnibus neglectim habitis, quàm multi suo
 se iugulantes gladio, interitu præmaturo, ex huius
 lucis vsura eripiuntur? qui si sobrietatem coluissent,
 plurima annorum spacia superare, ac Nestoris ali-
 quando canitiem attingere potuissent.

Lib. 2. de
 Tempera-
 menti.
 342.

Capitis do-
 lor è temu-
 lentia ar-
 342.

Fingamus age, quod ita tamen esse non potest.
 Mali aliud è temulentia nunquam fluxisse, præter
 mole-

molestam illam capitis grauedinem, ac languorem, crapula necdum planè decocta, sequi solitam, quam Leuius Lemnius è Festo Pompeio *Helucum* vocat, quæ vox languidum sonat, atq; semisomnum, atque hesterno vino oscitantem: an tu velis tam breui voluptate, quam è mero capis, tantum tibi malum accersere? id verò si faxis, nulla te ratione ductum rebor. ego volens ac sciens, tanti mihi non emam, tanti doloris pœnitere.

Lib. 2. de occult. naturæ miracul. ca. 17
Helucus quid?

Salsus refertur iocus, at verus tamen, de quodam Hispano Monacho, qui olim Pragæ cōfessiones excipiebat pœnitentium. is persæpe pro confessione audiens, nonnullos vino nimio se ingurgitasse, atq; ebrios euassisse, quod tamen, quidnam rei esset, praxi nunquã expertus erat; modum .n. bibendo nunquã excesserat, nec quid Ebrietas, quantum vé corporis malū, vsu didicerat. doctior ergò euadere, & quidnam homini delectationis afferret, illa meri repletio, nosse anhelans, curat amphorã optimi atq; delictatissimi vini, apponi sibi, ac solita iuxta bellaria, q̄ sium cient, atq; exasperat. orditur bibere, ac heroicè perpotando, non absq; insigni difficultate, exonerat amphorã. interea caput, fumis è vino vaporatibus, nebula quasi offundi, ædes rotari, manus defluere, pedes labascere, ac naturalé vsum omnia membrorum organa perdere. ingruit porrò plurimarū horarū profundus sopor. experrectus tandem altero die, tantum capitis dolorè, integro sæuientè triduo, tolerauit, tantamq; nauseã ac languorè, vt sibi met a nimo vix constaret. ergo dolore suo, tam acuto, tam vehementi, quid Ebrietas esset, edoctus, quoscunq; ab eo die, Ebrietatem confessos, audire cōtigit, non alia, quàm hac iniuncta pœnitentia, à se, absolutos dimisit: *Vade, & te denuò inebria; ratur capitis dolorè, qui exinde secururus esset, tātulæ vini illecebræ, foret pœnitentia.*

Festina ac lepida historia.

Hæc grata quibusdã potatorib. foret pœnitentia.

Atqui verò, cum illies illa grauedine peiora, fluxu temporis, consecutura sint temulentiam, quæ dementia, equum illum Troianum, ex quo tot mala irrepunt, inter nos tam indulgenter tolerare, tam molliter fouere, omniq; studio educare? permitto, ad breuè tempus, ad paucos annos mensue recentitæ affectiones ac morbi, te non inuadant; tandem tamen ac certò certius venient, & tarditatem grauitate, magno fænore compensabunt.

Lib. 1. genio, dier. cap. 21.

Alexander ab Alexandro refert, Ennium se nunquam ad pangendos versus accinxisse, nisi bene satis potum. vnde Horatius,

De arte Poëtic.

*Ennius ipse Pater, nunquam nisi potus ad arma
Profuit dicenda.*

Alian. de var. hist. lib. 2.

Xiphilinus in Vitellio.

Quo factum tandem, vt ex nimio potu, morbum articulare contraxerit, eoq; demum calamitosè fuerit extinctus. Agronem item Illyriorum Regem, robustum alioquin, ebrietas tandè, in lethale pleuritidem coniecit, & occidit. Vibius Crispus summus Vitellii imperatoris amicus, cū perditissima, apud Cæsare libidine potitando, multas noctes triuisset, ob crapulam tandem, in morbum grauisimum incidit, ex quo cum parum respirasset, dixisse ad amicos fertur; omninò se vino fuisse periturum, nisi ad tempus tam grauiter ægrotasset.

S. Patres Ebrietatem ob tot morbos diiudant, Serm. 222. de Temp. qui est. 2. de ebriet.

Quæ cum ita sint, non immeritò sancti Patres, grauisimis morborum comminationibus ebrietatem insectantur; inter quos non infimus est S. Augustinus. *Cum enim non solum, ait, in futuro seculo, torquendi sint homines, sed etiam in presenti, per ipsam Ebrietatem, multis frequenter infirmitatibus fatigantur, vel morbum corporis timeant, qui de animæ suæ salute non cogitant. oculorum suffusionem atq; caliginem, capitis vertiginem, & membrorum tremorem expauescant.*

tant, qui inferni supplicia non formidant, & alibi ad eundem sensum. Plurimi namque homines, per vinum maximam debilitatem totius corporis contraxerunt, nec potuerunt consequi pristinam sanitatem, quia non temperauerunt gulæ ardorem, sicut .n. piscis cum avidas fauces profert, ut glutiat escam, repente hamum, intra fauces reperit: Ita & Ebriosus, intra se vinum suscipit, inimicum, qui cum mox ut intraverit, impellit ad omne opus nefandissimum; & sic rationalis homo capitur, ut irrationale animal. Multo clarius diuerfos, ab immoderato vino exeuntes morbos, declarat S. Basilius. Quæ namq; est, inquit, hominis structura, adeo luxuriosa, quæ tantis Ebrietatis malis resistat? quis vnquam madidum semper & innatum vino corpus, conseruabit, ut non exinde dissolutum, & omnibus obnoxium morbis, existat? hinc tremores, hinc debilitates con fracto ac debilitato vitali spiritu, & excidentibus robore membris, ac dissolutis excitantur: aegritudo enim corporis inflationi tumoriq; inest. Quis est qui maledictionem Cain in seipso transfert? annon qui vino tremit & vacillat per omnem vitam? naturali namq; firmitate deficiente, necesse est corpus continuo vacillet, atque moueatur. Quousq; tandem vinum? quousq; ebrietas? periculum miser est, ne pro homine, cænum lutumq; fiat, sic penitus vino mareescis, ac quotidianam crapulam meri, & hoc tabidi, haud aliter, quam vasa putida refoles. hæc Basilius.

Eod. Sermo

Homil. de Ebriet. &

Gen. 4.

Lib. 3. E-
thicor.Horat. in
Sermonib;

Tu qui natura mortem, quæ terribilissimum omnium est terribilium, Aristotele teste, times ac pauescis, & luem hanc ipsam, temulentiam, quæ ut vides, in sanctis eam artibus ac machinis accelerat, ac

venum istud habet in cornu, longè fuge:

Nam

nam & eam ob causam, carnibus olim taurinis in fronte. Bacchus pingebatur.

CAPVT XXI.

*Perpetua vini appetentia, & sitis quasi continua
causatur à Temulentia.*

*Hydropicū
simileste-
mulexsi.*

Aqua intercute, aut febribus calidis æstuantes, graui perpetuaq; siti anhelant. potum eis porrigas, degustent, & quantum libet bibant, vix cyathū ore amoueris, potū repetent, potum ingeminabunt, inflammata sitim causantes. Tales quoq; sunt temulenti, & haud minus: nam vini voluptas, perpetuam in illis bibendi auiditatē excitat. qui sic? vinū bibere, breuissima voluptas est, & spacium organi, quo percipitur, nēpē gutturis, quatuor vix digitorū; tempus verò quo durat, vix toridem momentorū, ad eō ve-

*Apud Stob.
serm. 18. de
incōtinēt.*

rum quod Democritus ait: *Qui ventris voluptates sequuntur, edendo & potando, breue omnino delectationis tempus habent, interim duntaxat, dum edunt & bibunt: curæ verò ac tristitiæ multæ sequuntur; semper earundem rerum desiderio torquentur, & cum quæ appetunt nacti fuerint, voluptas confestim transit, cum nihil in se boni, quàm momentaneam titillationem habeat.*

*Lib. 12. na-
tur. hist.
cap. 22.*

itaq; mox rursus iisdem indigent, eademq; appetunt & desiderāt. Et rectè Plinius: *Hæc necessitas ebrietatis vitium comitatur, vt bibendi consuetudo augeat auiditatem.* vnde cūm famosus quidam helluo interrogatus esset, qd quàm maximè sibi in votis esset? *Optarem, respondebat, natura mihi longissimū guttur, gruis instar dedisset, vt diutiusculò vini saporē sentire possem.*

*Erasm.
Apoph. li. 7*

non multum huic absimilis erat, Stratonicus quidā Atheniensis, & dictis festiuus, & Musica celebris cytharæcedus, is cubitum concessurus, assiduè iubebat puerū sibi præbere vinū, *Non quod sitiam, inquit,*

*sed ne
ni cup
posse
que d
entes.
tur. Pa
bant.
Parth
cōsuet
pula v
denti
libera
bitū, v
ad mu
de se
ta, q̄ ta
poit, i
iit. Er
prou
haud
iulm
Chry
tur, se
& in
dem e
ebrie
pulch
inqu
ardem
renti
nente
ora, v
scunt
quere
itur.*